

# DAGENS NYHETER.

TORSDAG 28 MAJ 2015 ● SVERIGES STÖRSTA MORGONTIDNING ● GRUNDAD 1864 ● PRIS 30 KRONOR

Foto: AOP, Sven Lindvall/TT, Björn Larsson Rosvall/TT, Evelyn De Morgan



**Musiksmak.** Så populära är olika genrer i Sveriges städer. Kultur 4-5

**Niklas Wahllöf:** Kontrollen av de anställdas friskvård är faktiskt helt sjuk.

Kultur 2



**Kassandras historia.** Ebba Witt-Brattström svarar på Knausgårds artikel om de svenska cykloperna.

Kultur 8-9

DN granskar. De osynliga del 4.



Flera städare berättar att de arbetar sju dagar i veckan - för 7000-8000 kronor i månaden.

Foto: Roger Turesson

## Lågavlönade mongoler städar på Ica Maxi

Lågbetalda städare från Mongoliet städar två av Stockholms största stormarknader.

DN har talat med flera städare på Ica Maxi i Solna och Ica Maxi i Nacka som berättar att de arbetar veckans alla dagar.

En av dem, Boloroo, uppger att han får 7000 kronor per månad insatt på sitt konto. Då arbetar han sex timmar om dagen, sju dagar i veckan.

Andra säger att de får ut 8000 kronor i månaden.

Städarna är inte anställda direkt av Ica Maxi, utan av en städleverantör. Ägaren uppger för DN att han betalar avtalsenlig lön och att mongolerna jobbar fyra dagar i veckan. Icahandlarna har fått kopior på städarnas anställningsbevis

där de lovas lön enligt kollektivavtal.

– Hur ska jag kunna kontrollera vad han betalar ut till sina anställda? Jag måste bara se till att jag har ryggen fri, säger Mats Nilsson, ägare till Ica Maxi i Nacka. **Nyheter 8-9**

Affärerna i Eurasien

## Telia: Vi kan inte utesluta brottslighet

Det finns ett mönster i de affärer som Telia Sonera har gjort i flera diktaturer. Uppläggen påminner om varandra, bekräftar telejätten för DN, och strategin kan vara brottslig.

DN har tidigare avslöjat detaljer i affärerna i Kazakstan och Nepal. I Kazakstan har representanter i bolagen som Telia gjorde affärer med haft kopplingar till landets politiska elit och i Nepal gjorde Telia affärer med bolag i skatteparadis.

Telia Soneras presschef Henrik Westman bekräftar att det finns ett mönster och att man inte kan utesluta brottslighet.

– Men de som var ansvariga för affärerna finns inte kvar i koncernen.

Näringsminister Mikael Damberg (S) lägger skulden för den senaste mutskandalen i Telia Sonera på den tidigare ledningen och på den borgerliga regeringen. **Ekonomi 20**

Fifa-skandalen

Tillslag i gryningen. Mutmisstankar. Välkommen till fotbollstoppens underbara värld.

Johan Esk • Sport 16-17

Storbritannien

## Cameron vill ha omröstning 2016

Britterna kan redan nästa år få folkomrösta om medlemskapet i EU. När drottning Elizabeth på onsdagen läste upp David Camerons regeringsförklaring, stod det klart att han använder sin nyvunna majoritet till att lyfta EU-frågan. **Världen 16-17**

Nyheter

## Svårt för S locka väljare bland unga

Socialdemokraterna har svårt att locka väljare bland unga och i storstäderna, visar DN/Ipsos mätning.

– Socialdemokraterna har blivit partiet för det gamla Sverige, säger David Ahlin, opinionschef på Ipsos. **Nyheter 10**



DN granskar. #deosynliga

# DE ARBETAR SJU DAGAR I VECKAN – FÅR UT 7000 KRONOR I MÅNADEN

- Två av Stockholms stormarknader, Ica Maxi i Nacka och Ica Maxi i Solna, städas av ett företag som anlitar lågbetalda migranter från Mongoliet.
- Flera av dem berättar att de jobbar sju dagar i veckan och får ut 7 000–8 000 kronor per månad – hälften av vad vanliga städare skulle tjäna för samma arbetsinsats.
- Mongolerna på Ica är rädda. Vissa har utnyttjats ännu värre tidigare och vill inte mista sina jobb.

● Klockan närmar sig 22. Ica Maxi i Solna ska snart stänga. En man i 30-årsåldern med jeans och röda gymnastikskor går med energiska steg mot delikatessdisken. Han frågar efter kycklingspett.

– Vill du ha Texas honey eller sweet chili? frågar kvinnan bakom disken.

Intill delikatessdisken går en man i 25-årsåldern och sopar golvet, tyst och koncentrerat. Han har en mössa utan skärm och en mörkblå t-tröja med texten Onur Städ. En bit bort går hans städkollega och samlar ihop kundvagnar.

Bägge kommer från Mongoliet, precis som alla städare som DN talar med på Ica Maxi i Solna och på Ica Maxi i Nacka.

– De väljer oss mongoler för att vi arbetar så hårt, säger en av städarna.

● ● ●

Städarna på Ica Maxi jobbar verkligen hårt. Under flera morgnar och kvällar studerar vi lokalvårdarna i jättebutikerna i Solna och i Nacka. De är fullt fokuserade på arbetet hela tiden, fejar och putsar intensivt och tycks aldrig ta paus.

Mongolerna har en annan fördel ur arbetsgivarsynpunkt, åtminstone om arbetsgivaren är skrupelfri. Städare som DN talar med berättar att de arbetar veckans alla dagar, varje dag hela månaden. Och dessutom till en mycket låg månadslön: flera städare uppger att de får 7 000 eller 8 000 kronor per månad insatta på sina konton.

– Jag jobbar varje kväll mellan 18 och 23. Vissa dagar jobbar jag dagspass också, samma dag, från åtta på morgonen till tre på eftermiddagen, säger en städare i 30-årsåldern som vi kan kalla Ganbold.

**Hur mycket får du per månad?**

– 8 000 kronor.

En kollega till Ganbold säger till DN att han är missnöjd med lönen.

– Det är för lite. Jag vill att de ska höja. Men jag kan inte göra något, säger städaren som sedan inte vill prata mer.

Han är rädd att förlora jobbet. Så är det för flera av städarna på Ica Maxi som vi talar med. De blir oroliga när vi ställer frågor kring arbete och löner, om arbetet är svart eller vitt. När vi berättar att vi är journalister som undersöker städarnas villkor stegras rädslan ytterligare och samtalet avslutas.

– Prata med Dogan. Han är chef, säger flera.

● ● ●

För att få mer information anlitar vi en man som kan mongoliska. Vi kallar honom Alta i det här reportaget och ber honom söka jobb hos Onur Städ som är Maxi-butikernas städleverantör. Alta stämmer träff med städfirmans ägare Hüseyin Dogan – men chefen dyker aldrig upp. I stället får DN:s medhjälpare Alta kontakt med en av städarna.

**Är det lätt att hitta arbete här på Ica Maxi?**

– Ganska lätt, svarar städaren som vi här kallar Boloroo.

**Hur mycket pengar kan du tjäna som mest här?**

– 7 000 kronor.

**Jobbar du varje dag, från måndag till söndag?**

– Ja.

**Hur många timmar per dag?**

– Sex timmar.

**Hur länge kan man jobba här?**

– Nu har jag jobbat i ett år.

En av städarna berättar att han tidigare, under två års tid, jobbat på en restaurang i Sverige. Det var slitsamt: arbete tio timmar per dag, alla veckans dagar.

– Jag fick 10 000 kronor i månaden.

**Hur många mongoler jobbar i den här Icabutiken?**

– Just nu är vi sex mongoler, svarar Boloroo.

Utländska arbetare som inte kommer från ett EU-land måste ha ett särskilt arbetstillstånd för att jobba i Sverige, såvida de inte är asylsökande. Men några arbetstillstånd registrerade på anställda hos Onur Städ finns inte hos Migrationsverket.

En källa uppger för DN att både asylsökande och papperslösa jobbat för Onur Städ. Företaget är känt bland mongoler i Stockholm som en arbetsgivare där man kan få jobb – men där jobbet innebär låg lön och tuffa arbetspass.

Boloroo, en av städarna, säger att han skrivit på ett kontrakt om att arbeta för Onur Städ i två år. När Alta frågar om Boloroo är intresserad av ett arbete med högre lön avböjer han.

– Nej. Det kan jag inte för att jag skrev ett tvåårskontrakt med Dogan.

**Om du bryter kontraktet, vad kan hända?**

– Jag får inte göra så. Det går inte.

Ica framhåller gärna att företaget bryr sig om arbetssituationen hos sina livsmedelsleverantörer runt om i världen. ”Anställda ska ha acceptabla anställningsvillkor avseende minimilön, arbetstider och ledighet”, skriver Ica.

● ● ●

Skatteverkets nationella samordnare Conny Svensson menar att Ica-handlarna måste försöka se till att personalen som jobbar i deras egna butiker har vettiga villkor.

– De måste ställa de här frågorna till det städföretag som man anlitar: Hur mycket tjänar städarna? Hur mycket arbetar de?

Conny Svensson poängterar att alla Icabutiker är undantagna från lagkravet om kassaregister eftersom Ica anses ha ”god intern kontroll”.

– I min värld ingår det i god intern kontroll att ta ansvar för att de som arbetar i butikerna inte utnyttjas, säger Conny Svensson.

DN låter Fastighetsanställdas förbund, som organiserar lokalvårdare, räkna ut hur mycket städarna på Ica Maxi skulle ha tjänat om de fått löner enligt gällande kollektivavtal.

Ganbold – som säger att han arbetar mellan 18 och 23 alla veckans dagar – skulle med en avtalsenlig lön få ut drygt 17 000 kronor i månaden efter skatt, inklusive ob-

## Så gjordes jobbet.

### Granskningen

● Tusentals fattiga migrantarbetare utnyttjas i Sverige, i en skuggvärld där lagar som skyddar oss andra inte gäller. För löner under 20 kronor i timmen packar de mat, skyfflar gödsel och städar. I reportageserien De osynliga avslöjar DN hur arbeten som bygger på hänsynslöst utnyttjande och slavliknande förhållanden numera är en integrerad del av vår samhällsekonomi.

### Reportrarna & fotografen

● Under vintern och våren har reportrarna **Niklas Orrenius** och **Josefin Sköld** och fotografen **Roger Turesson** träffat över hundra utnyttjade migrantarbetare över hela landet. Gemensam nämnare för nästan alla: en enorm rädsla.

### Läs mer

● Följ den fortsatta granskningen på [fokus.dn.se](http://fokus.dn.se). Bloggen [#deosynliga](https://www.dn.se/deosynliga) uppdateras hela tiden med extramaterial och nya uppgifter.

### Tipsa DN

● Är du utnyttjad eller känner du till någon som är det? Har du sett något misstänkt på arbetsmarknaden? Tipsa DN:s reportrar på [dngranskar.dn.se](mailto:dngranskar.dn.se).



De tre första delarna i serien publicerades den 23, 25 och 27 maj.

tillägg. Icajobbet ger honom 8 000 kronor, säger han.

Boloroo – som uppger att han jobbar sex timmar om dagen, sju dagar i veckan – skulle med en avtalsenlig lön få ut runt 20 000 kronor efter skatt. Icajobbet ger honom 7 000 kronor, säger han.

● ● ●

Fackförbundet reagerar starkt på Ica Maxi-städarnas uppgifter om att de jobbar varje dag, vecka ut och vecka in.

– Man får inte arbeta sju dagar i veckan under så långa perioder, poängterar Gesa Markusson, mångårig ombudsman på Fastighetsanställdas förbund.

Stormarknaderna i Solna och Nacka är båda framgångsrika Ica Maxi-butiker. Enligt den senaste årsredovisningen omsatte Ica Maxi i Solna 391 miljoner kronor. Drygt tio miljoner kronor av vinsten gick till butikens aktieägare. Vd:n Niklas Johansson äger 85 procent av aktierna. Ica Maxi i Nacka omsatte över 615 miljoner kronor och gjorde en total aktieutdelning på 23 miljoner. Mats Nilsson, vd och ägare, äger 79 procent av aktierna.

Till DN säger Mats Nilsson att han betalar 237 000 kronor per månad för stormarknadens städning.

– Vi är en av dem som betalar mest för städning. Vi försöker hela tiden se till att människor inte utnyttjas, så därför betalar vi de här pengarna.

Ica Maxi-vd:n Mats Nilsson har även fått kopior på städarnas anställningsbevis.

**Hur vet ni att lönen som utlovas sätts in på deras konton?**

– Det kan jag aldrig kontrollera. Hur ska jag kunna kontrollera vad han betalar ut till sina anställda? Jag måste bara se till att jag har ryggen fri, säger Mats Nilsson.

**Har du frågat städarna om de verkligen får det som står i anställningsbevisen?**

– Nej.

[josefin.skold@dn.se](mailto:josefin.skold@dn.se)

[niklas.orrenius@dn.se](mailto:niklas.orrenius@dn.se)





Städarna fejar och putsar intensivt bland Icas kunder och tycks aldrig ta paus. Alla som DN talat med arbetar veckans alla dagar, varje dag hela månaden.

# Icahandlare: Avtalen vi ser ger annan bild

**Icahandlarna anser att de gjort vad de kan för att säkerställa städarnas villkor.**  
– Enligt anställningskontrakten ska de tjäna 122 kronor i timmen, säger butikschefen i Solna, Thomas Zetterström.

● Mats Nilsson, vd på Ica Maxi i Nacka, är säker på att han är en av de Icahandlare som betalar absolut mest för sin butiksstädning, 237 000 kronor i månaden. Han har också valt bort nattarbetande städpersonal och ber alltid om kopior på städarnas anställningsbevis. Ändå berättar städare i hans butik att de arbetar varje dag i veckan och tjänar mellan 7 000 och 8 000 kronor.  
– Det stämmer inte. Vi betalar 237 000 i månaden, säger han.  
Mats Nilsson säger att han försöker följa städarnas arbete, men han kan inte göra mer än att kontrollera att de har anställningsbevis.  
– Jag har rätt att kontrollera att de har anställningsbevis, men längre än så kan jag inte gå.  
Butikschefen Thomas Zetter-

ström i Solna är förvånad över uppgifterna om städarnas låga löner. Ica Maxi i Solna har anlitat Onur Städ i tre månader och enligt kopior på anställningskontrakten ska de tjäna 122 kronor i timmen. Ändå tycker han att butiken har ett ansvar för att avtalen också efterlevs.  
– Vi har ett stort ansvar att jobba med rätt företag, självklart. Därför tycker jag att vi har tagit reda på en hel del genom att ta in anställningsavtalen. Men vi kan alltid göra mer.  
**Har du frågat städarna vad de har för villkor?**  
– Nej, vi har en ganska ny relation och har väl inte riktigt kommit varandra nära riktigt ännu.  
Mats Nilsson på Ica Maxi i Nacka säger att han kommer att ta kontakt med städföretaget omgående.  
**Många som städar hos er är rädda, varför tror du?**  
– Ingen aning.  
**Vad händer med städarna nu?**  
– Jag hoppas att de ska fortsätta städa min butik.  
**Josefin Sköld  
Niklas Orrenius**

## Fakta.

### Så fungerar arbetstillstånd

- Personer från länder utanför Europa måste ansöka om arbetstillstånd för att få arbeta i Sverige. Huvudregeln är att tillståndet måste vara beviljat av Migrationsverket innan personen kommer hit. Även facket ska ges möjlighet att uttala sig om ansökan.
  - Enligt Migrationsverket måste arbetsgivaren ha annonserat ut tjänsten inom både Sverige och EU i minst tio dagar. Vidare ska arbetsgivaren också intyga att den betalar avtalsenlig lön och teckna försäkringar för den anställda.
- Källa: Migrationsverket

### Jag har rätt att kontrollera att de har anställningsbevis, men längre än så kan jag inte gå.

Mats Nilsson, vd på Ica Maxi i Nacka.

# Städfirman: De får lön enligt lagen

**Städarna på Ica Maxi får avtalsenliga löner, säger städfirmans ägare Hüseyin Dogan.**  
Han förnekar att de anställda jobbar sjudagarsvecka.

● Hüseyin Dogan har under 15 år varit arbetsledare i städbranschen. Nu försöker han slå sig in som egenföretagare. För ett och halvt år sedan fick hans bolag Onur Städ kontraktet att städa Ica Maxi Nacka. För tre månader sedan tog han hem kontraktet i Solna.  
– Jag lägger mig på det lägsta priset för att komma in på marknaden. Jag tjänar inte själv något på detta, säger han.  
Hüseyin Dogan ställer sig frågande till städarnas uppgifter om arbete alla veckans dagar och löner långt under kollektivavtal.  
– De jobbar fyra dagar i veckan.  
**Vad tjänar de?**  
– Enligt lagen, 122 kronor i timmen.  
**Vi har pratat med personer som arbetar för dig, de säger att de jobbar varje dag i veckan.**  
– Det stämmer inte.

Hüseyin Dogan säger att hans anställda ibland ”täcker upp för varandra”.  
– Det har hänt. Jag kan inte vakta dem. De hjälper varandra. Men jag varnar dem att de inte ska jobba utan att meddela arbetsgivaren.  
**Flera säger till oss att de tjänar 7 000 eller 8 000 kronor i månaden. Är det rimligt?**  
– De tjänar 122 kronor i timmen och alla får pengarna på konto och de har lönespecifikationer. Det kan hända att folk tjänar 7 000, men då jobbar de bara några få dagar i veckan.  
**Hüseyin Dogan** säger först att han kan skicka över lönespecifikationer som ska visa att han betalar avtalsenliga löner. Sedan ändrar han sig och vill inte längre visa upp dem.  
**Mongolerna som arbetar för dig, har de arbetstillstånd?**  
– De kommer med sitt LMA-kort (vilket visar att de är asylsökande) och samordningsnummer. Då kan de arbeta utan arbetstillstånd.  
**Josefin Sköld  
Niklas Orrenius**